

DONANTS DE MEMÒRIA

DESCRIPCIÓ

Es tracta d'un projecte de promoció de la gent gran i de recuperació de la memòria oral dels barris de Barcelona mitjançant l'organització, dinamització i documentació de tallers amb gent gran que esdevindran donants de memòria, en col·laboració amb casals, entitats i equipaments de la ciutat.

L'objectiu és visibilitzar i reivindicar a la gent gran, fomentar la seva formació i interacció amb la resta de la comunitat i la participació social i política en la ciutat, facilitar que a través dels seus coneixements i records i en interacció amb altres puguin contribuir a la recuperació de la memòria oral dels seus barris.

SOBRE ELS TALLERS DE RECUPERACIÓ DE MEMÒRIA ORAL DELS BARRIS

Els grups participants estan formats majoritàriament per gent més gran de 65 anys. Tanmateix, poden incloure persones més joves, tot fomentant el debat i la interacció intergeneracional. Els grups poden ser mixtes o formats exclusivament per dones.

Tenen una durada màxima d'entre 8 i 10 sessions (poden reduir-se a 4-5 sessions, en funció de les necessitats o possibilitats del grup i de les entitats col·laboradores) de 90-120 minuts.

De les sessions es fan càrrec dues persones de l'equip de Trama. Una d'elles dinamitza el grup i l'altra fa el registre i documentació de la sessió.

Les sessions se centren en l'intercanvi de records i experiències i la posada en comú de la memòria del grup, partint de materials de suport (imatges, vídeos, webs, mapes virtuals, etc.) i de les preguntes de la persona dinamitzadora. A partir d'aquest objectiu, esdevenen un espai d'entreteniment, expressió, interacció, debat i reflexió compartida, aprenentatge en comú, participació, implicació social i empoderament individual i col·lectiu.

Els temes que es tracten parteixen de la recerca prèvia sobre el barri feta per les persones dinamitzadores i dels interessos de les entitats col·laboradores. A la primera sessió, però, el grup treballa els temes que es proposen i pot esmenar-los en funció dels interessos i inquietuds de les persones participants. Les sessions poden aportar una mirada panoràmica a la història del barri o centrar-se en un àmbit concret com pot ser la vida quotidiana, la lluita veïnal o la memòria de determinats col·lectius. En tot cas, es posa èmfasi en diversos aspectes transversals com la transformació urbana, les condicions socials, la vida cultural, política i econòmica del barri, l'associacionisme, el cooperativisme i els moviments socials, la perspectiva de gènere i la història de les dones. També es presta atenció a fets significatius vivenciats per les persones participants i a espais emblemàtics del barri, especialment aquells ja desapareguts o fortament modificats.

El taller pot incloure una sortida amb el grup, ja sigui un itinerari per diferents espais del barri o una visita a un lloc emblemàtic. Aquesta sortida parteix dels interessos del grup i del que s'ha generat en les sessions anteriors.

SOBRE EL REGISTRE I DOCUMENTACIÓ DEL PROCÉS I LA SEVA APORTACIÓ A LA RECUPERACIÓ DE LA MEMÒRIA ORAL DELS BARRIS:

S'enregistra l'àudio de totes les sessions i es redacta una fitxa informativa amb un índex dels continguts treballats.

S'enregistra en vídeo la sessió de conclusió del taller així com alguna de les sessions prèvies.

En funció del grup i del projecte, es poden enregistrar també entrevistes individuals a les persones participants del taller, on poden desenvolupar amb més detall algun dels aspectes que hagin compartit amb el grup. També es poden entrevistar a persones que per les seves condicions (de salut, mobilitat, etc.) no puguin participar de les sessions en grup però vulguin contribuir com a donants al projecte.

Es convida a les persones participants a aportar fotografies i altres documents personals que puguin tenir valor per la recuperació de la història del barri. S'escanegen i s'integren en la memòria del projecte.

A parts dels arxius d'àudio i de vídeo que serveixen com a document, s'edita un vídeo-resum del procés per a la seva difusió com a bona pràctica. Aquest vídeo inclou comentaris de les persones participants i imatges de les sessions, imatges d'espais del barri referenciats pel grup i imatges històriques aportades per les persones participants.

Els àudios i fitxes informatives de cada sessió, el vídeo-resum i altres vídeos enregistrats durant el procés, la memòria del projecte i la còpia de la documentació aportada per les persones participants són entregats a les entitats col·laboradores com a registre de la memòria oral del barri. Aquest material ha de ser arxivat i restar a disposició de la ciutadania per a la seva consulta.

Els projectes poden incloure una presentació pública en algun espai del barri del procés i dels materials generats, on el veïnat i la ciutadania podran visionar el vídeo-resum i debatre sobre el projecte amb la gent gran donant de memòria i les entitats promotores.

A cada donant de memòria participant dels tallers s'entrega una còpia dels materials generats.

Els materials es difonen i posen a disposició dels equipaments del barri (centres educatius, centres cívics, biblioteques) i es fomenta la programació de presentacions i altres actes en el marc del projecte que permetin posar en contacte i interacció a les persones donants amb la ciutadania en general i, especialment, la gent més jove.

JUSTIFICACIÓ DEL PROJECTE

L'edatisme i la manca d'una cultura de l'envelliment en la nostra societat fomenta l'exclusió de la gent gran de la vida pública i social, la qual comporta, al seu torn, un empobriment de l'activitat cultural, reflexiva i creativa d'aquestes persones. Al mateix temps, aquesta suposa una pèrdua per al conjunt de la societat que resta privada de la perspectiva, experiència, coneixement, capacitats i aportacions de la gent gran.

Aquesta pèrdua és especialment significativa en el cas de la memòria oral dels barris i territoris de la ciutat, subjectes cada cop més a profundes transformacions urbanes, en molts casos degudes a interessos polítics i especulatius contraris a la voluntat de les veïnes i veïns i al sentit

del territori. No només desapareixen espais emblemàtics del barri sinó també la memòria oral del que van significar. Sense això, perdem completament la identitat i el sentit dels nostres barris.

Per això és important promoure el reconeixement, les aportacions i la participació de la gent gran en la vida comunitària, cultural i política de la ciutat. Tot fomentant la seva implicació com a donants de memòria, podem incentivar la visibilització i fer valdre la gent gran, l'envelliment actiu, la seva formació a través de l'aprenentatge en comú i el debat intergeneracional, alhora que recuperem la memòria oral dels nostres barris.

Les persones donants de memòria dels projectes desenvolupats, preguntades pel procés de recuperació de la memòria en el qual han participat, en fan una valoració entusiasta, destaquen la seva importància educativa i social pel barri i la ciutat i expliquen que ha estat una activitat entretinguda i estimulante que els hi ha servit per interactuar d'una forma molt enriquidora amb altres veïnes i veïns i els ha permès explicar la seva experiència i coneixement alhora que aprenien en comú i descobrien d'una altra manera el barri.

Creiem que iniciatives com aquesta poden resultar experiències i metodologies innovadores per promocionar a la gent gran alhora que generen una aportació important a la recuperació de la memòria dels barris de la ciutat.

OBJECTIUS

- Visibilitzar i fer valdre la gent gran, les seves aportacions, sabers i perspectives.
- Promocionar la participació i el voluntariat de la gent gran en l'àmbit social, polític i cultural i la seva interacció amb la resta de la comunitat.
- Impulsar la recuperació de la memòria oral dels barris i la transmissió del saber i l'experiència de la gent gran a nivell intergeneracional, apropant-los a la ciutadania en general i, especialment, a la gent més jove.
- Promoure processos participatius i generar espais de reflexió compartida entorn la memòria de la vida quotidiana, la lluita veïnal, l'associacionisme, l'economia solidària i el cooperativisme, els moviments socials, les dones i altres col·lectius discriminats o en risc d'exclusió social, des d'una perspectiva crítica, feminista, interseccional i transformadora.
- Afavorir l'expressió personal, la interacció, la reflexió col·lectiva, el debat participatiu, l'aprenentatge en comú i l'intercanvi d'experiències, coneixements i records entre persones grans.
- Incentivar la inclusió social de les persones grans a través de la implicació social i la participació en la vida comunitària del barri i en la recuperació de la memòria de la ciutat.

- Contribuir a l'envelliment actiu, la formació, el benestar personal, la integració i l'empoderament de les persones grans.
- Incentivar la promoció i participació de la gent gran en les pràctiques socioculturals comunitàries i el diàleg intergeneracional establint treball en xarxa amb entitats i equipaments adreçats a tota la ciutadania i no únicament a les persones grans.

PRINCIPALS ACCIONS A DESENVOLUPAR EN EL MARC DEL PROJECTE

- Promoció del projecte i contacte i interacció amb casals de gent gran, entitats i equipaments (centres cívics, biblioteques, etc.) dels diferents barris per a la programació dels tallers.
- Cerca i preparació prèvia, coordinació, dinamització, documentació i avaluació dels processos participatius de donants de memòria, portats a terme en barris diferents de la ciutat de Barcelona.
- Registre, edició i cessió de tots els materials generats al llarg dels tallers: àudios i fitxes informatives de les sessions, vídeo-resum i altres vídeos, memòria del projecte i documentació lliurada per les persones participants.
- Entrega d'una còpia dels materials generats a cada donant de memòria participant dels tallers.
- Programació i dinamització de sessions de presentació dels processos realitzats, amb projecció del vídeo-resum i taula de debat amb la participació de donants de memòria per tal d'avaluar el procés i reconèixer de forma col·lectiva amb les veïnes i veïns del barri l'aportació feta per les persones participants.
- Accions de difusió virtual i presencial dels processos desenvolupats i els materials generats a diferents espais del barri i equipaments de la ciutat (centres educatius, centres cívics, biblioteques), amb la participació sempre que sigui possible de les persones donants, per tal d'apropar-los a la ciutadania en general i, especialment, a nenes i nens, adolescents i joves.

INDICADORS D'AVALUACIÓ

- Nombre d'agents i entitats implicades en la organització i dinamització de cada procés. Nombre d'agents i entitats implicades en cada procés. Qüestionaris de valoració omplerts pels agents implicats.

- Nombre de persones participants en els tallers com a donants de memòria. Qüestionaris de valoració omplerts per les persones participants. Valoració de les persones dinamitzadores de l'activitat.
- Quantitat i qualitat dels materials generats en el procés. Quantitat, qualitat i impacte de les accions de difusió dels resultats del procés. Accessibilitat per part de la ciutadania als materials generats.

IMPACTE DE GÈNERE

- Increment de la consciència crítica, el coneixement de la història i la situació de les dones, la implicació social i l'“empoderament” de les dones participants en el taller.
- Increment de la sensibilització de gènere i la implicació dels homes participants com a donants de memòria.
- Recuperació i visibilització de la història i la memòria oral de les dones.

Aquest impacte de gènere s'avalua mitjançant la quantificació dels agents participants del projecte i la valoració de les accions a través de qüestionaris omplerts per les persones dinamitzadores, programadores i participants dels tallers, separada per sexes. També, mitjançant l'anàlisi dels resultats del procés de recuperació de memòria des d'una perspectiva de gènere (elecció dels temes que es visibilitzen, del seu enfocament, de la presència i rellevància de les dones en els continguts, etc.).

ANTECEDENTS DEL PROJECTE I VOLUNTAT DE PERMANÈNCIA EN EL TEMPS

El projecte parteix de l'experiència prèvia de Trama en la dinamització d'activitats culturals i de sensibilització social per a gent gran desenvolupades al llarg dels darrers set anys. Destaquen, en aquest sentit, les visites comentades a museus i exposicions amb dones grans realitzades en el marc de la programació ordinària de tallers de centres cívics o la realització d'activitats culturals a casals de gent gran (cinefòrums, xerrades, tallers teatrals, obres de teatre de petit format) en col·laboració amb el CIRD en el marc de l'Acord ciutadà per una Barcelona lliure de violència envers les dones.

També, de les accions i activitats desenvolupades per l'entitat en l'àmbit de la memòria històrica com la programació estable d'itineraris urbans sobre la cultura popular, la memòria de la lluita veïnal i els moviments socials o la història dels barris o les xerrades, activitats familiars i recursos pedagògics al voltant de la història de les dones.

Tanmateix, sorgeix d'un encàrrec específic del Centre Cívic Can Castelló, la Fundació Pere Tarrés i el Districte de Sarrià-Sant Gervasi per dinamitzar i enregistrar sessions de recuperació de la memòria oral del barri de Sant Gervasi-Galvany amb gent gran usuària del centre i veïna

del barri. La bona acollida d'aquest projecte desenvolupat a la primavera del 2016, l'experiència molt positiva que va suposar tant per l'equip de Trama i les entitats participants com sobretot per les persones donants de memòria i la constatació de la potencialitat d'aquest tipus d'iniciatives per la promoció de la gent gran i la recuperació de la memòria local ens va impulsar a engegar projectes similars en altres barris de la ciutat.

El 2017, amb el suport de l'Ajuntament de Barcelona, hem pogut donar a conèixer la iniciativa i establir contacte amb diferents entitats i equipaments de la ciutat per impulsar i desenvolupar projectes de donants de memòria.

Al barri de Sants, en el marc de l'obertura de La Lleialtat Santsenca, emblemàtic edifici del cooperativisme històric recuperat a través de la lluita veïnal i convertit en equipament públic de gestió comunitària, hem desenvolupat un projecte de recuperació de la memòria oral del barri emprant com a fil conductor les diferents etapes al llarg de la història de l'edifici. El projecte ha comptat amb la col·laboració de la Coordinadora d'Entitats per La Lleialtat Santsenca (CELS) i l'Espai per a Gent Gran Cotxeres de Sants i les sessions s'han desenvolupat en el propi edifici de La Lleialtat. El procés de recerca i les sessions han estat conduïdes per una persona de l'equip de Trama i l'historiador Agustí Giralt, veí del barri i actual coordinador de La Lleialtat Santsenca. També hem comptat amb l'assistència de l'antropòleg Isidoro Fernández. A les sessions han participat persones grans veïnes del barri que havien conegut i interactuat amb l'edifici en les seves diferents etapes (com a cooperativa de consum, fàbrica de torrons i sala de festes) així com usuàries de l'Espai per a Gent Gran Cotxeres de Sants. L'experiència ha estat gratificant per les persones participants i ha servit per aportar nova informació sobre la història de La Lleialtat. El 12 de maig de 2018 fem la presentació pública del procés a la Lleialtat.

Al barri de La Font de la Guatl·la, hem desenvolupat un projecte de recuperació de la memòria oral en col·laboració amb l'Associació de veïns i veïnes del barri i el Centre Cívic La Font de la Guatl·la. A les sessions hi han participat persones (majoritàriament dones) de l'associació de veïnes i veïns, del Grup de Gent Gran i del Grup de Dones del barri. La primera sessió ha servit

per consensuar col·lectivament els temes a tractar en les següents sessions, durant les quals s'ha parlat de qüestions relatives a l'educació, la religió, la política, l'alimentació, la vida comunitària, la vida comercial i industrial al barri i els canvis socioeconòmics experimentats per les persones participants al llarg de 70 anys.

La intenció aquest 2018 és consolidar el projecte amb la finalització i difusió de les accions dutes a terme als barris de Sants i La Font de la Guatlla i el desenvolupament de nous processos a altres barris de la ciutat. En aquesta segona fase de la iniciativa la idea és combinar la creació i dinamització de nous grups de donants de memòria amb la participació de les persones que ja han exercit com a donants en anteriors projectes en presentacions i taules de debat sobre els processos desenvolupats, per tal de reconèixer les seves aportacions i promoure la seva interacció amb la ciutadania i, especialment, amb la gent més jove. En aquest sentit, preveiem aprofitar el procés desenvolupat a La Lleialtat per apropar l'equipament a l'alumnat dels centres educatius de Sants, si és possible, a través de visites comentades a l'edifici amb la participació d'alguna persona donant de memòria.

TREBALL COMUNITARI I EN XARXA AMB ENTITATS

Els projectes de recuperació de la memòria oral es desenvoluparan en col·laboració amb casals, entitats i equipaments de gent gran i, a ser possible, amb el suport i implicació d'altres agents del territori.

Les entitats i agents implicats en el projecte podran aportar el grup amb el qual es treballarà, l'espai per a la realització de l'acció, part de la despesa econòmica (mai superior al 50% del cost total), part de les accions de difusió i l'organització de l'activitat, etc. La implicació pot variar en cada cas. En tots ells, però, es té en compte el coneixement de les persones i de la realitat del territori així com les línies d'actuació d'aquestes entitats a l'hora d'adaptar el projecte al barri. Trama aporta suport i assessorament per tal d'establir, partint de les necessitats i objectius de les entitats promotores, les característiques òptimes del projecte a portar a terme (nombre i durada de sessions, horari, dinàmiques, continguts, objectius, etc.). L'aportació tant d'aquestes entitats com de les persones participants al llarg de la preparació, realització i avaluació de les accions és determinant en l'adaptació, actualització i millora contínua del projecte.

SOBRE TRAMA SCCL

Som una entitat de l'economia solidària dedicada a la dinamització cultural i la sensibilització social des d'una perspectiva transversal, crítica, feminista, interseccional i transformadora.

El 2011 ens vam constituir com a associació sense ànim de lucre sota el nom Trama Serveis Culturals Assoc. Després de 7 anys d'activitat en l'àmbit de la dinamització cultural i la sensibilització social, el 2018 ens hem constituït com a cooperativa sense ànim de lucre i d'iniciativa social.

#trama

Som 7 sòcies treballadores (6 dones i 1 home) i 10 sòcies col·laboradores (5 dones i 5 homes) que, des de diversos àmbits de coneixement i creació (educació social, humanitats, història, filosofia, antropologia, estudis de gènere, comunicació científica, belles arts, comunicació audiovisual, arts escèniques) dissenyem, promovem, programem i dinamitzem activitats i projectes culturals orientats a la transformació social. Treballem, entre altres àmbits, l'aproximació als llenguatges artístics, la recuperació de la memòria històrica, la sensibilització de gènere i interseccional i la promoció de la cultura cooperativa i els valors i pràctiques de l'economia solidària.

Formem part de l'Impuls cooperatiu de Sants, la Coordinadora d'Entitats per La Lleialtat Santsenca (CELS), la Plataforma Unitària contra les violències de gènere, l'Acord Ciutadà per una Barcelona lliure de violència vers les dones i el Consell de Dones de Barcelona.
